

NAPLÓ

SZÜLETÉSSZABÁLYOZÁS A LEGYŐZÖTT JAPANBAN. —

A harmincas évek elején — főként angol és amerikai befolyásra — Kínában felvetették a születésszabályozás kérdését. A mozgalom azonban, mielőtt tulajdonképpen elindult volna, megszűnt és ma már feledésbe is merült. Ennek okai voltak egyrészt a keleti ember ősi, ösztönös idegenkedése az utódok születését megakadályozó mesterkedésekkel szemben, másrészt az a felismerés, hogy nemzeti öngyilkosság lenne kínai gyermekek születését megakadályozni ugyanakkor, mikor a „nagy vetélytárs”, Japán, pontosan az ellenkezőjét teszi.

A japán-kínai, majd a második világháború közel másfél évtizedes szörnyű emberpusztításai után természetesnek látszanék, hogy a háborúkban résztvevő országok embervesztéseik pótlásán fáradozzanak. Annál megdöbbenőbbek azok a hosszabb idő óta érkező hírek, melyek szerint valamiféle neo-malthuzianizmussal, a születések számának szándékos csökkentésével gondolnak egyes országok, ezáltal első sorban Japán gazdasági és társadalmi bajain segíteni.

Az erre vonatkozó katolikus felfogásnak rendkívül érdekes bizonyossága az a beszámoló, melyet egy Japánban élő európai misszionárius küldött haza:

„Japán egyre növekedő túlnépesedése talán a legsúlyosabb kérdés, amellyel mind az amerikai megszálló-hatalom, mind a japán kormány szemben találja magát. Amerikai népesedési szakértők közölték a kormányval, hogy Japán, ha csupán saját erőire támaszkodik, nem tud 64 millió embernél többet eltartani. Ezzel szemben pontosan kiszámítható, hogy amennyiben a szaporodás mai irama megmarad, 1968-ra az ország lakossága eléri a 100 milliót. A kérdés európai szakértői már a második világháború kitörése előtt figyelmeztették Japánt túlnépesedésének veszélyére és preventív orvosságnak már akkor a születések mesterséges szabályozását ajánlották. A japán nép elutasította magától ezt a módszert. Ma már számos amerikai politikus a második világháború előtti időben Mandzsuria ellen indított Japán támadást a túlnépesedés feszítő erejével magyarázza. Japánt végülis legyőzték. Bekövetkezett feltétel nélküli kapitulációja. Vajjon megadja-e azonban ez a tény a győző számára a jogot, hogy olyan megoldást kényszerítsen a legyőzött népre, mely csupán a pillanatnyi hasznosság elvét veszi tekintetbe és ellentétben áll a nép természetes erkölcsi érzékével, valamint távolabbi fejlődésének érdekeivel? A születésszabályozás „technikusai” közül jónéhányan igennel felelnek erre a kérdésre. Szerintük elérkezett a régvárt pillanat, Japán álljon élére annak a mozgalomnak, melynek célja a Távolkelet népességének csökkentése. Azt ajánlják, Japán kövessen észszerű, felvilágosodott demografikus politikát. Ami azt jelenti: váljék bizonyos amerikai demografikus kísérleti telepévé. Ezek a „tudósok” a születések mesterséges megakadályozását tanácsolják a japán kormánynak, különféle technikai útmutatásokat adnak abban a reményben,

hogy a kormány ezeket elfogadja és azután saját „jósántából” hoz idevonatkozó törvényeket. A hatalom birtokosai pedig sietve jóváhagyják őket. A japán sajtóban már hosszú idő óta közölt cikkek hangja, sajnos, feljogosít a fentebbi következtetésre.

A Rockefeller alapítvány keretében működő Egészségi- és Népesedési Bizottság 1948-ban tanulmányúton járt Japánban. Nem sokkal a tanulmányút után a japán törvényhozás új törvényt bocsátott ki, mely szerint a terhesség „orvosi és szociális indikációk alapján” megszakítható. A további események menetrendszerű pontossággal követték egymást.

1949 január elején a „Tokyo Mainichi” című tekintélyes napilap nyílt figyelemztetést közöl: a nemzeti csapat egyetlen úton lehet elkerülni, mégpedig a születések megakadályozásával. Ennek érdekében felvilágosító és oktató munkát kell a családok részére megszervezni. A japán nép várható ellenkezését e természetellenes módszerekkel szemben pedig már igyekeznek előre leszerelni és azt hangoztatják: a születésszabályozásnál jóval erkölcslenebb dolog gyermekeket a világra hozni akkor, mikor tudják, hogy nincs módjukban tisztességesen felnevelni őket. Aki pedig másként gondolkodik, az felelőtlen érzelgő.

Február elején a „Nippon Times” című lap szemrehányást tesz a kormánynak, amiért még nem dolgozott ki pontos demografikus tervet. Így érvel: „Azoknak a nemzeteknek, amelyeket a túlnépesedés veszdelme különös erővel fenyeget, tudományos módszerességgel megalkotott tervvel kell példát mutatni a többieknek.” Azt ajánlja, használják fel a világhírű dr. Warren S. Thomson „véletlen” otlétét és kérjék ki szaktanácsait. (Itt meg kell jegyezni, hogy a neves népességi szakértő „véletlen” ott tartózkodása Mac Arthur tábornok vezékara meghívásának köszönhető.) Március 1-én ezt írják az újságok: „Megtörtént az első lépés a demografikus politika irányában. A japán kormány elhatározta, hogy megengedi a fogamzás elleni szerek szabad forgalmát.”

Március 5-én a Reuter hírszolgálati iroda jelenti: „A kormány hatalmas nevelési és propaganda-programmot dolgozott ki, hogy felvilágosítsa a népet a túlnépesedés hátrányairól.” Az ország egész területén tanácsadó-irodákat állítanak fel, hogy a fogamzást gátló eljárásokról megfelelő felvilágosításokkal szolgáljanak.

Több újság vezércikkben hangsúlyozza a rendelkezések jelentőségét és horderejét. A „Kyushu Times” című újság mint egyetlen megoldást üdvözlí és hangsúlyozza fontosságát, miután egyfelől az ország iparosítását, másfelől pedig a kivándorlást az elveszített háború rendkívüli módon megnehezítette. Erkölcsei vagy vallási ellenvetés nem állhat meg — írja a lap — mert éppen ellenkezőleg, a felelőtlen szabadság jelentené ebben a kérdésben a legnagyobb bünt.

Aki csak a legkevésbé is ismeri a japán sajtó hangját és írásmódját, első pillanatra észreveheti, hogy a cikkeket nem japánok sugalmazták, legtöbb esetben nem is japánok írták. A sajtónak és a vele párhuzamos propagandát szétsugározó rádióknak kiosztott szerepe van itt egy jól megszervezett akció keretében. Ezt az akciót csak látszólagosan kezdeményezte a japán kormány. A valóság az, hogy tudományra és

demokráciára hivatkozva olyanok vetették fel, akik a megszálló hatalom képviselőiként és annak helyeslésével cselekedtek.

Keresztények és nem keresztények egyaránt értetlenül állanak ezzel az erkölcsi zűrzavarral szemben. A megszálló hatalom, miközben helyesli és elősegíti a kereszténységnek Japánban való terjedését — nem régen egymillió bibliát hoztak be az országba, — ugyanakkor a tudomány és a demokrácia nevében „szakértőkkel” áraszt el egy legyőzött országot azzal a célzattal, hogy azok segítsék a népet a természet és Isten törvényeinek lábbaltiprásában. Japán misszionáriusai tanúsíthatják, hogy még a nem keresztények többsége is irtózáttal fordul el ezektől a módszerektől, nemcsak azért, mert sértik a japánok családi és társadalmi hagyományait, hanem mert érzik, mennyire gonoszak ezek a módszerek.

A japánok erőlesen ellenszegülnek annak, hogy a feltétel nélküli megadás egyúttal kísérleti állatok színvonalára süllyesse le őket, demografikus próbálkozások laboratóriumi céljaira. A katolikus orvosok és jogászok tiltakozással fordultak Mac Arthur tábornokhoz. A világi katolikusok rámutattak arra a tényre, amelyet hagyományos keresztény légkörben élők gyakran figyelmen kívül hagynak: a japán nép előtt még ismeretlenek a keresztény erkölcs korlátai; s ha most meglazítják természetes erkölcsi érzéküket, ez olyan morális földcsuszamlással járhat, melynek pusztításai talán már soha jövätehetőek nem lesznek. Ez nemcsak megsemmisítené sokszáz misszionárius erőfeszítéseinek eredményeit, hanem minden további missziós munka értelmét és lehetőségét is elvenné.

Japán katolikusai tehát hangos szóval kifejezték tiltakozásukat. A keresztény világ lelkiismeretének meg kell találnia az utat és módot, hogy ezt a brutális, erkölcsi gátlásoktól mentes kísérletet megakadályozza.

LOURDÉS LEGNAGYOBB CSODÁJA. — Fulton Cursier amerikai író ebben az esztendőben könyvet írt Lourdesről. A kötet nem sorozható be minden további nélkül a Lourdesről írt rengeteg mű közé, mert egészen más szempontból foglalkozik a kérdéssel, mint számtalan elődje. Hogy miről van szó ebben a könyvben, azt talán legjobban úgy lehet megmagyarázni, ha — kissé összesűrítve — közöljük egyik legmegkapóbb és legjellemzőbb fejezetét.

Az író egy meglehetősen mindennapi történettel kezdi, amely röviden úgy szól, hogy 1939 egyik napján hatalmas amerikai autó érkezett Lourdesba, amely kerekeken guruló kis házat húzott maga után. A lourdesiak találgatták, vajon ki lehet a feltűnést keltő utas. Végül kiderítették, hogy egy amerikai milliárdosról van szó, aki gerincbénulásban szenved és gyógyulást keres a csodaforrásnál. Az amerikai Mr. Sniternak hívták és hat napon át minden nap megmártatta magát a medencében, naponta áldozott, áhitatosan imádkozott és azután éppoly betegen, mint ahogy jött, visszatért hazájába.

Ez a jelentéktelen esemény indította a könyv íróját arra, hogy más szempontból vizsgálja meg a lourdesi eseményeket, mint ahogy általában szokás volt; nem azt akarta megtudni, mit éreznek azok, akik a tuda-

mány minden tehetetlensége ellenére meggyógyultak, sem azt, hogy ez a gyógyulás hogyan ment végbe. Ő azt akarta megtudni, miért énekelnek hálaéneket azok az ezrek, akik gyógyulás nélkül szállnak vissza a betegszállító vonatokba. Nem azt akarta vizsgálni, amit Werfel a szív, Carrel pedig az ész szavával írt meg, hanem abból indult ki, amit egyszer P. William S. J., a Boston-kollégium rektora mondott neki, amikor a legnagyobb lourdesi csoda iránt érdeklődött. „Számomra — mondotta a páter — kétségkívül azoknak az áhítatos arca volt a legnagyobb csoda, akik nem gyógyultak meg. Miért nem átkozzák az Istent? Hiszen sok esetben mindenüket feláldozták, hogy a barlanghoz mehessenek. Hitük tehát kétségtelenül erős volt. Valóban megtettek mindent, ami módjukban állt, hogy méltók legyenek a remélt gyógyulásra. És mégsem történt semmi. Éppoly betegen tértek vissza, mint ahogy megérkeztek. És mégis Istent dicsérő hálaéneket énekeltek, amikor a vonat elindult velük. Pedig hányan látták közülük, hogy szemük előtt mások meggyógyultak, rajtuk viszont nem segített az Isten.”

A háború nyolc évig akadályozta a könyv íróját, hogy tervét végrehajtsa és csak 1947-ben sikerült ismét Franciaországba utaznia. Ott felkeresett egy ismerős papot, aki több ízben kísért Lourdesba betegvonatokat. Elmondta neki tervét, megkérte, legyen segítségére, hogy olyanokkal beszélhessen, akik hittek és mégsem gyógyultak meg. Két címet kapott s e két emberrel folytatott beszélgetése tölti meg azt a fejezetet, amelyet el kívánunk mondani. Hadd beszéljen tehát most az író élményéről, amelyet ő a legnagyobb lourdesi csodának nevez.

*

„Paul Galland ügyvéd 1937-ben végezte el a Sorbonne jogi karán tanulmányait és kitűnő szigorlati eredményekkel társult be az egyik legismertebb párisi ügyvéd irodájába. Feleségül vett egy csinos, intelligens lányt s egyévi boldog házasság után kislfia született. Ekkor rohanta meg váratlanul egy alattomos betegség, amely megmerevíti az izületeket és fokozatosan az egész testet megbénítja. Az orvosok spondylitis rhizomelica néven ismerik. Először a hónaljban következik be bénulás, azután a könyökökben, majd a térdekben. Fokozatosan bénult meg Galland ügyvéd teste; évekig tolószékben ült s végül ágyba került, élő szoborrá vált, néhány esztendő után sem fejét, sem végtagjait egyáltalában nem tudta mozgatni.

Az ügyvédi iroda éveken át fizette járandóságait, hogy családját eltarthassa. De társa meghalt, az irodát felszámolták s amit kapott belőle, az hamarosan elfogyott. Az egykor oly jómódú család nyomorba jutott.

A Galland család Jeanne d'Arc hazájából származott, mélyen valóságos vidékről és így érthető, hogy a beteg hamarosan Lourdesről kezdett beszélni. „A türelem nem hagyott el — mondta feleségének — és készséggel felajánlom Istennek betegségemet és tehetetlenségemet, hogy teljesedjék rajtam is az Ő szent akarata. De a számlákat ki kell fizetnünk, pénzét kell keresnem s ezért Isten segítségét kérem. Lourdesba akarok menni.”

Amikor a beteget Bourg la Seinei lakásán felkerestem, nyilvánvaló volt, hogy a lourdesi utazás nem járt eredménnyel, mereven, mozdulatlanul feküdt ágyában. A mennyezetről kettős tükör függött alá, amelynek egyik felében a látogató láthatta a beteg arcát, a másik viszont neki mutatta a látogatót. Galland akkor már egyáltalában nem tudott mozogni s csak ezen a tükrön át láthatta azt, akivel beszélt. Ha végignéz rajtam — mondta, — nem fogja elhinni, hogy Isten meghallgatta imádságomat. De elmondom önnek: az első, ami Lourdesba érkezésemkor történt, az volt, hogy megváltoztattam elhatározásomat, hogy gyógyulásért imádkozom. Nehéz ezt szavakkal elmagyarázni. Az embert felteszik a vonatra, nyomorékok, vakok, bénák közé, s az ember elkezdi a saját imái felett gondolkodni. A zarándokok, ha járni tudnak, gyakran átlátogatnak a szomszéd fülkébe és kocsikba s így egy éjszaka alatt igen sok derék emberrel ismerkedtem meg. Még az út felét sem tettük meg, már hat barátom volt és egész szívvel reméltem, hogy meggyógyulnak. Éppúgy kívántam gyógyulásukat, mint a magamét. 6:1 — igen nagy arány s úgy éreztem, alul maradtam, csak új barátaimért imádkoztam, magamét nem. Azután ismét hazautaztam.

— Ez az eljárás talán ostobának tűnik fel. Hiszen szükségem volt a gyógyulásra és szüksége volt rá a családomnak is. De a másik hat baja olyan súlyos volt, hogy nem tudtam önmagamra gondolni. Önzés lett volna. Ön is így járt volna el az én helyemben.

— De ez a nagylelkűség nem segített önön, Galland úr? A családja továbbra is nehéz körülmények közt élt.

— Ó igen, gondunk maradt elég. És nem csodálom, hogy ön megfeledkezik az ima határtalan erejéről, hiszen én is megfeledkeztem róla. De azért feledkeztem meg — ön ezt talán meg sem érti, — mert rájöttem, hogy tulajdonképpen nem is volt szükségem a gyógyulásra. Amire szükségem volt, az egyszerűen családom ellátása és ezt az imámat meghallgatta Isten. Itt fekszem látszólag teljesen tehetetlenül. A feleségem nem dolgozhat, mert éjjel-nappal ápolnia kell. Óránként meg kell hogy fordítson, mert különben felfekszem a testemet. Anyósom túl öreg a munkára, a fiam túl fiatal.

— Egy álmatlan éjszaka hirtelen eszembe jutott, szinte azt mondhatnám, valaki más tette fel nekem a kérdést: miért nem írok könyvet. Mindjárt azt feleltem magamnak, hogy hiszen ehhez nem értek. De azután mégis elhatároztam, hogy megkísérlem. Ujjaimat már nem tudom mozgatni és így feleségemnek diktáltam egy hosszú könyvet „Egy beteg látomása” címmel. Persze kiadókkal sincs semmi kapcsolatunk. Feleségem tehát autobuszra szállt, bement Párisba és a telefonkönyvből taláalomra kikeresett egy kiadó-vállalatot. A *Siloe* cég volt.

— Csodálatos, de a kiadónak tetszett a kézirat. A napokban jelenik meg. François Mauriac, az akadémikus szép előszót írt hozzá. Tehát a negyven „halhatatlan” egyike mutatja be első könyvem az olvasóknak. Egy csekket is kaptunk, néhányezer franknyi előleggel. Tudja, mit jelent ez? És ez még nem is minden. Felkértek, hogy írjak új könyvet. Erre is kaptunk előleget. Emellett a szomszédok gyermekeit tanítom egy másik ötlet alapján, amely szintén mintegy belső szózat-

ként támadt fel bennem. Amikor először javasoltam a tanulásban elmaradt gyermekek szüleinek, hogy küldjék hozzám gyermekeiket, hallani sem akartak róla. Azt mondták, borzalmas betegségem van s a gyermekek is megkaphatnák. Ezt meghallotta egy környékbeli orvos és azonnal elküldte hozzám gyermekét tanulni. Ez segített. Már egész osztályt tanítok. És ezen kívül még átnézem a Sorbonneon elhangzott előadások gyorsírásos jegyzeteit is.

Mit válaszoljon a látogató erre az előadásra, amelyet olyan ember tart, aki csak tükrön át tud érintkezni vendégével? Eszembe jutott a kis Bernadette, aki egy szép napon a kolostor kapuján zörgetett és kérte, hogy vegyék fel. „Mit tudsz?” — kérdezte a főnöknő. „Nem sokat” — hangzott a válasz. Nem tudott sokat és most már száz éve vonul ez a megmagyarázhatatlan zárandoklat az ő barlangjához. És visszafelé néhányan mankó nélkül mennek, néhány vak maga vezeti ápolóját, néhány bēna maga tolja tolókcocsiját. De a legtöbben gyógyulás nélkül térnek haza, csak a szívük, a lelkük gyógyult meg. „Minde-nem megvan, ami kell” — mondja a beteg, aki eleven szoborként fekszik ágyában.“

*

„Paulette Nardeaux ágya szélén ült a La Salpêtrière kórházban. A szoba valamennyi lakója gyógyíthatatlan beteg nő. Mind sokkal idősebbek nála, az asszonyok között ő az egyetlen leány. Sorsával teljesen tisztában volt, tudta, hogy nincs számára remény. Huszonnégy éves, de fiatalsága ellenére egyáltalán nem tett rá semmilyen emberi benyomást. Az orvosok sohasem tudták megállapítani, mi baja van, mi torzította el így az arcát. Nem sebek, nem fekélyek borították, hanem valamilyen kísértetiesen sápadt, osztrigaszzerű vadhús nőtte be arcát, először eltakarta az egyik szemet, azután két orcáját és az orrát s amikor én láttam, úgyszólván már csak az orrlukai voltak szabadok. Az orvosok azt mondták, előbb-utóbb egész fejét bevonja ez a titokzatos valami és akkor Paulettenek meg kell halnia.

— Mikor tudta meg, hogy rövidesen meghal?
— Fél évvel ezelőtt mondták meg az igazat.
— Nem rémült meg?
— Éjjel-nappal ordítottam. Nagyon féltem a haláltól. Ki ne félne?
— Ez igaz. És hogy jutott eszébe, hogy Lourdesba menjen?
— A főnöknő javasolta. Amikor látta, mennyire félek, elmondta a dolgot a kórház lelkészének. Ő segített hozzá, hogy a „fehér vonattal” Lourdesba utazhassam.

— Isten nem hallgatta meg, amikor gyógyulásért imádkozott?
— Ó, uram, nem gyógyulásért imádkoztam.
— Nem? Hát akkor miért tette meg a hosszú utat Lourdesba?
Paulette lehajtotta a fejét és halkán, mintegy magának mondotta:
— A szomszédos kocsiülkében egy beteg asszony feküdt. Haldoklott, tüdővésztes volt. Én eleinte csak saját magamért imádkoztam, de ennek az asszonynak sok gyermeke volt, akiért imádkoznia kellett. Ő tartotta el a gyermekeit, takarító nő volt a városházán. Akkor értet-

tem meg, hogy tulajdonképpen miről is van szó. Nekem nincs családom, mindig egyedül voltam. Ha én meghalok, az senkire nézve sem lesz szerencsétlenség.

— És azután?

— Természetesen arra kértem a Szűz Anyát, ne értem járjon közbe, hanem ezért a szegény asszonyért, hogy meggyógyuljon és nevelhesse a gyermekeit.

— És az az asszony meggyógyult?

Paulette vállat vont.

— Nem tudom. Soha többé nem láttam. Én csak azt tudom, hogy én velem mi történt. Hadd mondjam el, mert én csodának tartom. Minden halálfelelmem megszűnt. Amióta a barlangnál voltam, tudom, hogy velem teljesen rendben van minden.

Rövidesen meg kellett halnia és mégis minden rendben van vele."

*

„A következő héten már türelmetlenül elutaztam Párisból dél felé. Személyesen akartam látni ezt a boldogságot adó barlangot. Már sötétedett, amikor megpillantottam mélyen magunk alatt a Gave patak keskeny csíkját. Még egy kanyarodó, azután egy pillanatra megláttam valamit a sötétben; olyan volt, mint egy égő bokor. Először azt hittem, a lenyugvó nap visszfényét látom, de azután felfedeztem, hogy gyertyák ezrei azok, amelyek mint óriási máglya ragyognak a barlangban.

Másnap korán reggel elindultam. Az emléktárgy- és kegytárgy-kereskedések még csukva voltak, az utcákon csak néhány kutya kószált, s itt-ott egy ókröskordé rostokolt. Az állomásra mentem, ahova éppen akkor futott be egy beteg-vonat. Soha nem láttam még annyi tehetetlen embert együtt. Hordágyakon, mankón, erős férfiak karjában, mentőkocsikon, téherkocsikon szállították őket a menhelyekre. Félelem támadt fel bennem: lehetetlen, hogy ezek mind meggyógyuljanak, ha ugyan egyáltalában van köztük, aki meggyógyulhat! Miért engedik őket ide, hogy reményt keltsenek bennük s azután összetörjenek? Az Egyház ellenségei azt állítják, ez a kis városka, amely néha kétszázezer embert fogad egyszerre falai közé, tulajdonképpen nem más, mint kiváló üzlet. Én éppen ezt akartam megvizsgálni.

Théas püspök úgy véli, a sokszáz ezer zarándok közül évente legfeljebb százötven gyógyul meg, s ezek közül is legfeljebb tizenötven vannak, akiket az orvosi iroda csodásan gyógyultnak minősít. Ez azt jelenti, hogy a lourdesi zarándokok kilencvenkilenc százalékaival nem történik csoda. És Lourdes püspöke mégis azt mondja, Lourdesban milliószám történnek csodák napról-napra, észrevétlenül, hallhatatlanul, de mindig Isten dicsőségére.

Az orvosi iroda, amely 1882 óta megszakítás nélkül működik, évente átlag ezer különféle vallású orvosnak ad módot, hogy a gyógyulásokat felülvizsgálja. E pillanatban dolgozik Lourdesban dr. Smiley Blanton newyorki ideggyógyász, protestáns és hivatásos kételkedő egy hatalmas kötetben, amelybe megfigyeléseit foglalja össze. Száraz tudományos beszámoló lesz ez azokról a betegekről, akiket a gyógyulás

előtt és után is megfigyelt. Beszéltem vele befejezés előtt álló művéről. Én, a hívő kénytelen voltam meghajolni a kételkedő pozitív érvelése előtt.

Egy másik reggelen felkerestem a betegvívők irodáját. A kis ház előtt állnak a hordágyak és bent a házban várakoznak azok az önkéntes betegápolók, akik minden ellenszolgáltatás nélkül napról-napra tömegével emelik be a betegeket a forrás medencéibe és azután vissza a hordágyra. Beauchamps István gróf, akivel beszéltem, nyolcvannégy esztendő és hatvanhét éve szünet nélkül végzi ezt a fáradságos munkát. Természetesen ingyen. Mások csak néhány hétre vagy hónapra jönnek ide a világ minden részéből, hogy a keresztényi szeretet e csodálatos művét elvégezzék. Vannak köztük iparosok, hercegek, kereskedők és egyetemi tanárok.

— Erős gyomor kell ehhez a munkához — mondta a gróf. — A betegek néha nem nyujtanak szép látványt. Borzalmas sebeket kötözünk be, magatehetetlen betegeket mosdatunk meg. De az itteni ápolónak mindent el kell viselnie és főleg szünet nélkül imádkoznia kell.

Tíz óraker nyitják ki az ajtókat a fürdőkhöz, amelyek közül három férfiának, négy nőnek áll rendelkezésére. Idegenek nem lehetnek jelen, ha valaki fürdik. De az öreg ápoló megmutatta nekem a medencét, amikor nem volt benn senki. A fürdőhelyiségben földbe mélyített medence van, tele bűzös, zavaros vízzel. Ebbe merítik bele az ápolók a betegeket. A vizet naponta csak egyszer cserélik. S amikor én láttam, fekete volt, mint a tinta. Öreg kísérőm csendesen mosolygott. „Tudom, mit gondol, hogy mennyire egészségtelen, sőt civilizálatlan ez a piszkos víz. Nem ön az első, aki ezt gondolja. Már a kormánynál is panaszkodtak emiatt. És képzelje el, több, mint ezer orvos, aki akkor éppen itt tartózkodott, beadványt írt alá és abban kérte, hogy itt ne ragaszkodjanak az egészségügyi előírásokhoz.” Hihető vagy nem, de tény, hogy a lourdesi forrásnál még soha senki nem betegedett meg. A panaszkodó orvosok mindent megtettek, amit lehet, vegyileg megvizsgálták a vizet és billiószám találták benne a kórokozókat. De ezek a kórokozók Lourdesben teljesen hatástalanok. Ezt a tudományos kísérletek is igazolták.“

*

„Párisba visszatérve, felkerestem az öreg papot, akitől a címet kaptam. Csendesen mondta: „Most már van fogalma a világnak erről a legnagyobb kegyhelyéről. Csodák mindig történnek ott, ha a százelekszám alacsony is. Ha magasabb lenne, az egész világ odaözönlénék. De a csodáknál, ezt meg fogja érteni, a százalékarány nem számít. Egyetlen csoda éppen annyi, mint száz. De valószínűleg azt is megérti most már, hogy Lourdesban nem a testi szenvedés és fogyatékoság megszűnése a legnagyobb csoda. Az igazi csoda a beteg szívnek, az emberi lélek nyomorúságának meggyógyulása.“

AZ ELSZAKADÁS ÚTJA. — A „Der Grosse Entschluss“ című osztrák katolikus folyóirat nemrégiben figyelemreméltó cikket közölt a nagy csehszlovák államférfiről, Massarykról.

Thomas G. Massaryk, aki a legélesebb támadásokat intézte a katolikus egyház ellen, s akit éppen ezért ateistának tartottak, valójában mélyen vallásos lélek volt. Ráillenek Rilke szavai: gondolatai „szüntelenül Isten, ez ősrégi torony” körül szálldostak. Írásaiban és beszédeiben mindig elismerte, hogy csakis „a vallás adhatja meg az ember igazi értékét”, „a vallástalanság az első csapásnál elviselhetetlenné teszi az életet”, és „a vallástalanság a halált jelenti”. És mégis elindult azon az úton, melynek végpontján az Egyháztól való teljes elszakadás állott. Hogyan történhetett ez?

„Senki nem vonhatja ki magát a benyomások és befolyások hatása alól, melyek gyermekségében mint vallási közösségének tagját Egyháza részéről érik... Éppen a gyermekévek élményei válnak egész életünkre döntő jelentőségűekké”, — írja hatvan éves korában. Tapasztalása tökéletesen megegyezik a modern kísérleti lélektan erre vonatkozó eredményeivel.

Milyen volt hát Massaryk gyermekkora? Szinte jobbágyi sorban tengődő apától és értelmés, igen vallásos anyától származott. Anyjának mély vallásossága őt is a katolikus hit külső és belső megnyilatkozásai felé vonja, hite azonban nem emelkedhetett fel az igazi katolicizmus magasságáig. Mint maga is írja: „Át és átszötte a szlovák mitológia, tele volt babonás elemekkel. A hit és babona határai összefolytak.” Sajnos, nemcsak otthonában, de az iskolában sem beszéltek előtte soha a másféle, magasabbrendű vallásosságról. Az első ember, aki a hit dolgait magyarázta neki, falujának papja, maga is sokat öröklődött a vallás és a babona, a katolicizmus igazságai és saját kételkedései között. Primitív ember lévén, nem taníthatta meg az élénkszemű, értelmes gyermekeket arra, hogy a hit kérdéseiről lehet és szabad gondolkozni, mert az értelem mindenre megtalálhatja a megfelelő választ. A kisiú kérdéseit tehát állandóan azzal intézte el, hogy — ez titok, ne is kutasson utána. Tudásbeli hiányosságai mellett erkölcsileg sem élt kifogástalanul, egyszerűvel — rossz pap volt. A falubeli világi katolikusokkal sem volt a gyermeknek több szerencséje. Édesanyja urasági szakácsnő volt és vasárnaponként, mikor szentmisére akart menni, nem engedték el, dolgoznia kellett a konyhában, miközben az uraság természetesen elvonult a templomba.

Sok hasonlóan fájó és disszonáns gyermekkori tapasztalás rakódik le benne. „A modern embernek olyan vallásra van szüksége, mely kielégíti értelmét... A templomi hit és az erkölcs különböző utakon járnak... Holott a szeretet és tiszta erkölcs vallását nemcsak vasárnapi, hanem sokkal inkább életünk hétköznapi használatára rendelték...” — írja feljegyzéseiben.

Tizenkét éves korában újabb keserves tapasztalatok érik: anyja kívánságára tanítónak készül, s mint jelölt, öreg tanítója felügyelete mellett próbaelőadást tart a gyermekeknek. A tárgy a föld és nap forgása. Ennek folyamán elmagyarázza, hogy a látszattal ellentétben a föld forog a nap körül és nem fordítva. A korlátolt, tudatlan és igen öreg tanító feljelenti, azzal vádolva őt, hogy a Bibliával ellentétes tanaokat hirdet. Értelmesebb emberek közbelépésére a dolog ugyan ennyiben

maradt, a serdülő gyermek lelkében mégis mély nyomokat hagyott: azt a feltevést, hogy vallás és tudomány úgylátszik ellentétben áll egymással.

Tizenöt éves volt, mikor tulajdonképpen lelki válsága elkezdődött. Miután kenyérkereső munkát kellett végeznie, hogy a gimnáziumba való beiratkozás költségeit előteremthesse, nálánál három évvel fiatalabb és szellemileg fejletlenebb gyermekekkel került egy osztályba. Megfelelő társak hiányában az olvasásra vetette magát. Mindent elolvasott, ami keze ügyébe került. A sok értéktelen ponyva között azonban ott volt Pascal, de Maistre és Renan is. Ha az utóbbit érett ésszel később dilettánsnak bélyegezte is, életének e korai szakaszában mégis nagy hatással volt rá és a kételkedés magvait hintette el lelkében. Vallási életének válsága egyre jobban gyötörte. Derék, de ugyancsak közepes képzettségű hitoktatója nem tudta eloszlatni kételyeit és elsimítani benső nyugtalanságát.

Otthontalannak érezte magát. Éles szemét nem kerülte el semmi. Jól látta, hogy tanárai vasárnaponként unalommal telve kísérték diákjaikat a templomba, „liberálisok”, „felvilágosodott szabadgondolkodók” voltak, akik titokban az egész „ájtatoskodáson” mosolyogtak. Ugyanezt az erőltetettséget és hazugságot látta társainál is; elmentek ugyan misére, gyóntak és áldoztak, mert „muszáj volt”, utána azonban csúfolódtak fölötte és zavartalanul tovább folytatták bűneiket.

Massaryk, akiben gyermekkori vallásossága küzdött a kételkedéssel és aki ügyis egyre jobban a hitetlenség felé sodródott, mélyszéges undorral figyelte mindezt. Kétkedett, de becsületes volt; hite ingadozott, de a hazug tettetést gyűlöle. Nem csoda, hogy előbb-utóbb kirobbanásra került a sor. Az egész iskola ellene fordult, az igazgató pedig kihasználta egy — egyébként teljesen tiszta és ártatlan — szerelmi ügyét, csúnya vádakkal illette és kitiltotta az iskolából.

Éttől kezdve fanatikus haraggal fordult minden lelkiismereti kényszer ellen és a protestantizmusban látta a lelkiismereti szabadság igazi képviselőjét. Itt állt kezében a consilium abeundival, mihez kezdjen? Váratlan segítségre talált a derék brünni rendőrfőnökből, kinek fiánál házitanítóskodott. Ez megsajnálta és miután ügyis Bécsbe helyezték át, magával vitte az ifjút és az osztrák fővárosban iratta be gimnáziumba. Itt azonban tovább folytatódott hitoktatóit illető balszerencséje. „Szabadgondolkodó” hittanára teljes mértékben „megértette” őt és a helyett, hogy visszavezette volna az Egyházhoz, komédiát játszott vele; a látszat kedvéért feleltette ugyan hittan-órákon, de ők ketten tudták, hogy az egésznek nincs semmi értelme és csupán a többi „elmaradott” diák és tanár kedvéért teszik. Ez a bűnösen rossz pap lelki nihilizmusában végleg elundorította a fiatal fiút minden egyházi személytől.

Az egyetemre már mint teljesen katolikus-ellenes fiatalember kerül. Az a pap, akivel itt találkozik és aki minden eddiginél mélyebb és tartósabb hatást tesz rá, gyökeresen különbözik az eddigiektől. Franz Brentano aposztata pap és filozófus. Míg amazok Egyházukhoz lát-szatra hűek maradtak, valójában azonban erkölcstelenek, korlátoltak és keményszívűek voltak, addig ez a hitehagyott nemcsak finom és kulturált elme, hanem jóságos, megértő és becsületes lélek is. Hisz Isten-

ben, meggyőződéses deista. Az Egyháztól való elszakadásáról hallgat és másokat igyekszik ettől a következményeiben oly súlyos lépéstől visszatartani. Rendkívüli intelligenciája és nemes egyénisége elbűvöli Massarykot s most már világosan látni véli, hogy a „katolicizmus egyszerűen lehetetlenné vált”.

1877-ben ismeri meg az amerikai születésű Charlotte Carrigue-t és rövidesen feleségül veszi. Most végre találkozott valakivel, aki otthont, szeretetet és jóságot ad neki. Hitet is. Családjában legalább feltucatnyi különböző felekezethez tartozó ember élt; maga Charlotte unitárius volt és mint egy kicsiny vallási közösség tagja, jóval aktívabb és bensőségebb vallási életet élt, mint a többséget alkotó, ezekben az évtizedekben azonban fájdalmas belső visszaesést mutató osztrák katolikusok nagy része. Charlotte nemcsak a vasárnapokat szentelte meg, hanem a hét minden napját. Massaryk mindent megkapott mellette, amire vágyódott. Mint öreg ember írja: „Benne találtam meg azt, ami a protestantizmusban a legnemesebb: a hit és az egyéni élet egységét.” Felesége befolyására 1880-ban kilépett a katolikus egyházból és protestáns lett. Végleges eltávolodása így befejeződött.

Jóval később, életének további szakaszában találkozott csak igazi — nemcsak külső hovatartozóságukban, de lelki-erkölcsi magatartásukban is — jó katolikusokkal. Főként angolokkal és németekkel. Az angoloknál meglepte, hogy az anglikán vallású értelmiségek mennyire vágyódnak a katolicizmus után, s mily nagy közöttük az áttérések száma. A német katolicizmusról így ír: „Meg kell állapítanom, hogy kétségtelenül a legszebb vallási közösség. Nem zárkozott el a művelődés és haladás elől, a klérus erkölcsi tiszták és munkája osztrák paptestvéreiéhez viszonyítva jóval eredményesebb. A teológia virágzik, míg Ausztriában jóformán alig létezik. Protestáns hittestvéreikkel összehasonlítva a német katolikusok jóval nagyobb mértékben ismerik a valódi, belső vallásosság áldásait.”

E felismerések azonban már későn érik, „senki nem tud elhagyott hitéhez visszatérni — írja, — hiábavaló próbálkozás lenne”. Pedig kora ifjúságában vonzotta a katolicizmus egyetemessége, nagy, átfogó világnézete, szervezetének nagyszerűsége és élő transcendentalizmusa. A rossz katolikusok voltak azok, akik elűzték. „A katolikus egyház legnagyobb ellenségei a katolikusok” — mondotta egyik parlamenti beszédében.

Része volt a hosszú élet kegyelmében és gazdag életének tapasztalásai és tanulságai sok mindent megértettek vele. Öreg korában sok ifjúságában elszenvedett bánatmat, csalódást másképpen ítelt meg. Így történt, hogy lélekben, felfogásban és az igazságok felismerésében útja visszavezette gyermekkorának hitéhez. Magához az Egyházhoz, sajnos, nem. Mint szabadkőműves halt meg.

Thomas G. Massaryk élete intés és célkitűzés minden katolikus ember számára: ime, mily beláthatatlan károkat idézhet fel az a katolikus, aki egyéni életében nem valósítja meg hitének tanításait. Az egész emberi élet felemelkedése azon múlik, miképpen világít Krisztus tanításának fénye az egyes katolikus hétköznapijainak minden szavában és cselekedetében.